

KARA VE SİYAH RENK ADLARININ TÜRKÇEDEKİ KAVRAM VE ANLAM BOYUTU ÜZERİNE*

Nesrin Bayraktar

Özet

Bu çalışmada; siyah ve kara renk adlarının eş anlamlılık bağlamını saptamak amacıyla anlam ve kavram boyutunda incelemesi yapılmıştır. Bu inceleme sonucunda aynı rengi gösteren iki renk adının anlam alanlarının örtüşme düzeyleri saptanmaya çalışılmıştır. Kara ve siyah renk adlarının söz konusu incelemesini sonuçlandırabilmek için bu renk adlarıyla türetilen renk, hayvan, bitki, tıp ve hastalık, eşya, doğa olayı, yiyecek, kimya, oyun adları, ad bilimsel adlar; somut adlar, mecaz anlamlar, atasözleri, deyimler ve ikilemelerin dökümü yapılmıştır. Bu iki renk adının birebir eş anlamlı olmadığı, yalnızca renk kavramını gösterme bakımından örtüştüğü anlaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: renk adları, kara, siyah, anlam alanı, kavram alanı, eş anlamlılık

CONCEPTUAL AND SEMANTIC PROPERTIES OF COLOUR NAMES KARA AND SİYAH IN TURKISH

Abstract

In this study; 'siyah' and 'kara', the two words used in Turkish for the colour name black, have been investigated, in order to determine their synonymy relationship, for their distinctive conceptual and semantic fields. The study endeavoured to illustrate the extent to which the semantic fields of these two colour names signifying the same colour would overlap. To do this, names, coined in conjunction with 'siyah' and 'kara', for animals, plants, medical issues, diseases, articles, natural events, food, chemical issues, games, onomastics, concrete nouns, metonymical uses, proverbs, expressions, and duplications have been compiled and tallied. It has been illustrated that these two colour names are not true synonyms and their semantic and conceptual properties overlap solely when signifying the colour concept.

Keywords: colour names, black, semantic field, conceptual field, synonymy

* 1 *Dünyada Türkçe Öğretimi* 6

1 1

1 ışığı

1 1 1 1 1 1 1

1.4 Soyut Renk S fat

1 Ş 1 1 IŞ 1

1 1 1

1 1 1

1.5 Pekiştirme

1 1 Ş 1 1 1

1.6 Somut Ad

Ş 1 Ş IŞ 1

1 1

1 1 1

1 1

2. Hayvanlar

1 1 Ş Ş

1 1 1 Ş IŞ 1

2.1 Kuşlar

Ş 1 1 Ş 1 IŞ 1

Ş 1 1 Ş

Ş 1 Ş

Ş 1 1 Ş

Ş 1 1

Ş

Ş

ışığı 1

İğ

Ş

Ş 1 1

1 Ş

Ş

2.2 Sürüngenler ve Böcekler

Ş

1 1

1

İŞ 1

Ş

İğ

İğ

1

İğ

1

Ş

2.3 Vahşi Hayvanlar

1 1

Ş

İŞ 1

1

1 1 1

1

2.4 Balıklar ve Deniz Canlıları

Ş

1 1

1

1 1

İŞ 1

1 1 1 1 1

§ §

3.2 Meyveler

§ §
1 1 İŞ 1

3.2.1 Çeşitli Meyveler

1 1 1 İŞ 1
1
1
1
§ §
1 1

3.2.2 Üzümler

1 1 1 §
1 1
1

3.3 Sebze

1 1 1 İŞ 1
1
§

1

ğ
ş
1

ğ

İ

ğ

1

3.4 Ağaçlar

1 1

ğ

1

İŞ 1

ğ

ğ1

ğ

1

1

ğ

1

3.5 Yaban Bitkileri

1 1

İŞ 1

1

ş

ş

ş

1

ş

ş

ş

3.6 Çiçek

ş

1 1

1

İŞ 1

1

4. Tıp ve Hastalık

Ş 1 1 1 Ş 1
İğİ Ş İğİ İğİ
İŞ 1

4.1 Organ

1 1 1 İŞ 1

00

4.2 İnsan Hastalıkları

İğİ İŞ 1
1 1
İğ 1
1 1
Ş 1 1
İğ 1
1 1

4.3 Hayvan Hastalıkları

İğİ İŞ 1
İğ 1 İğ
Ş 1 1
1 1 1
Ş 1
1 1
1

4.4 Bitki Hastalıkları

Ş 1 1 İğ 1 İŞ 1
1 1
1 Ş
ğğğğ

5. Eşya Ad

Ş 1 1 1 1 Ş 1 1
Ş 1 İŞ 1

5.1 Ev Eşyası

1 1 Ş 1 1 İŞ 1
Ş
İğ İğ
1 1
ğğ
1 1
ğğğğ

5.2 Giyim Eşyası

1 1 Ş 1 İŞ 1
1 1

6. Doğa Olayları ve Coğrafi Sfatlar

İŞ 1 1 1 1

6.1 Doğa Olayları

1 1 1 1 1 1

kara pus	karaçilen/karaçilenti
karagiren	karaispat
karalõ(kara+l-õ)	karaman (kar+man)
kararõyeli	karayel kuzeybaõyeli
kara bulut: nimbus	karacayaz: ilkbahar

6.2 Coğrafik Sõfatlar:

Taranan kaynaklarda 14 adet kara renkõ içeren coğrafik sõfat saptanõõ.

çaykara kara iyrek (kara iyi+rek) kara evlek

karabo-az	karacasu	karaçiyle
karagõlen	karagöz	karagülmez
karahopur	karakepir	karasu

karasuluk/karasavla/karasavlas/karasak karasulak/karasuluk karayaz hiç sürülmemiõtarla

7.Yiyecek Adõ

Kara renkõ içeren yiyecek adõ larõnu yemek, sekizi taõ biri içecek adõ olmak üzere toplam 19 adettir.

7.1 Yemek Adõ

Taranan kaynaklarda saptanan kara renkõ içeren yemek adõ sayõõondur.

kara kavurma	kara kã
kara kãma	kara kurut
karaçkõ	karado-ram
karahaber	karaharman/karãhan
karamaç (< kara umaç)	karamanõar (nancare)

7.2 Tatlıõ

Kara renkõ içeren 8 adet tatlıõ saptanõõ.

kara helva	karaá	karabüzeyden
karakük	karakoyuk	karakutlõõ
karakurut	karamã	

ğ 1

ş

10.2 Kişi Adlar

İŞ

1 1

1

1 1

1

İŞ 1

1 1 ş ğı

ş

ğ

1

ğ

ğ 1

ş

ğ

ğ

ğ

1

1

ş

ğ

ğ 1

İŞ 1

1 ğ

ğ

ş

1 ğ

1

1

1

ğ

ğ

10.3 Dağ ve Yükselti Adlar

1 1

ğ 1

İŞ 1

ğ

ğ

1

ğ

10.4 Su Adlar

1 1

1

İŞ 1

ğ

ğ

11. Somut Adlar

1 1

ş

1ş 1

12. Mecaz Kullanımlar

1ş

ş

1

1ş 1

12.1 Olumsuz Anlam Taşıyan Mecazlar

ş1

1

1 1

1

1 1

1ş

12.1.1 Nitelik Olarak Kötülük Bildirenler

1 1

1

1ş 1

1

ş1 1 1

1

ğ

ş

1ş 1

1

1 ş

1ş

ğ 1

ş1 1

ğ 1

ş

ş

ş ş

ğ

1

ş

İŞ 1

1

Ş

12.1.6 Hastalık

1 1

1

İŞ 1

ğ 1

1

1

1

İŞ

1 1

12.1.7 İftira

1 1

1 Ş1

İŞ 1

ğ1 1

1

ğ

1

12.2 Olumlu Anlam Taşıyan Mecazlar

1 1

Ş

1

1

İŞ

Ş

Ş

12.2.1 Nitelik Olarak İyilik Bildirenler

1 1

1

İŞ 1

ğ 1

1

Ş

ğ

Ş

12.2.2 S radanlı k Anlam Taş yanlar

Şl 1 1 1 Şl 1 1

Ş 1 1 Ş 1 1

1 1 1 1

İğl 1 1 1 1

Ş 1 1 İğ 1 1

1 1 1 1

1 1 1Ş Ş

İğ 1Ş

12.2.3 Büyüklük ve Çokluk

Şl 1 1 1 1

Şl 1 1 1 1

İğ 1 1

12.2.4 D Ş Görünüş

1 1 1Ş 1Ş

Ş 1Ş 1Ş 1Ş

1 İğ 1Ş 1Ş

1 1 1

Ş 1 1 1

İğl İğ 1 1

1 1
ğ ğ 1 ğ 1 1

13. Atasözü, Deyim ve İkileme:

1 1

İŞ 1

13.1 Atasözü

1 1

İŞ 1

ak akçe kara gün içindir kara: ()

ak curun⁶ akmazsa kara curun kol gibi kara: ()

ak don kara don geçit başında belli olur kara: ()

aktan kara kalktı mı? kara: 1 ()

13.2 Deyim

1 1

İŞ 1

1

1

Ş 1 1

Ş

1

1 1 1 1

1

1 1

ğ

1

1 1

Ş 1

1 1

1 1 1 1 1

1

kara

1

ş ğ1

ş

ş1 1

sıfat

ğ

mecaz

ğ

1 1 1 1

mecaz

1 1 1

1

1

ş

1

ş

ğ

ğ

1

ğ1

1 1

ş

ğ

ş

ğ1

1

ğ

ğ

1

1

1

1

1

1 1

ş1 1 1

ğ

1

ğ1

1

ğ1

ş1

1

ğ

ş

1

ğ

1

1

1

1

1 1

1

1 1

ğ

ğ

ğ

1

1

